

4. Cappitelli F, Villa F, Sorlini C: New Environmentally Friendly Approaches against Biodeterioration of Outdoor Cultural Heritage. In Biocolonization Stone Control Prev. / Methods Proc. from MCI Work. Ser. 2011:51–58.
5. Guiamet P, Borrego S, Lavin P, Perdomo I, de Saravia SG: Biofouling and biodeterioration in materials stored at the Historical Archive of the Museum of La Plata, Argentine and at the National Archive of the Republic of Cuba. / Colloids Surf. B. Biointerfaces 2011, 85:229–234.
6. Michaelsen A, Piñar G, Montanari M, Pinzari F: Biodeterioration and restoration of a 16th-century book using a combination of conventional and molecular techniques: A case study. / Int. Biodeterior. Biodegradation 2009, 63:161–168.
7. Nugari MPMP, Salvadori O: Biodeterioration control of cultural heritage: methods and products. / Mol. Biol. Cult. Heritage, Proc. Int. Congr. 2003:233–242.
8. Schorsch D, Manuels M Biodeterioration in Museum Collections. / Met Object. 2002, 3:1–12.
9. Вплив біологічних факторів на збереженість архівних документів: метод. рекомендації / Укрдержархів, УНДІАСД; уклад.: Л.В. Димитрова, В.О. Кітам, О.В. Мельниченко, Н.М. Христова, –К., 2013. –43 с.

Микола Горбатюк

Український науково-дослідний інститут
архівної справи та документознавства

Діяльність архівних установ Донецької області в умовах російсько-української війни у 2014–2017 pp.

Сплеск сепаратизму на Донбасі навесні 2014 р., подальша російська агресія та створення на частині території Донецької області т.з. «Донецької народної республіки» і псеводержавних структур відобразилися на усіх сферах суспільного життя в регіоні. Значною мірою ці події вплинули на функціонування архівних установ області, частина яких опинилася на непідконтрольній Україні території.

4 липня 2014 р. корпус № 2 Державного архіву Донецької області був захоплений бойовиками ДНР, 7 працівників архіву взято в заручники. Завдяки злагодженим діям Укрдержархіву та Донецької облдержадміністрації працівники та приміщення архіву були звільнені [1□].

20 жовтня 2014 р., під час потужного вибуху в Донецьку, зазнали пошкоджень одразу обидва корпуси архіву. Впродовж 21–23 жовтня 2014 р. пошкодження були ліквідовани силами співробітників архіву за допомогою підручних матеріалів □2, с. 200□.

Від травня 2014 р. директор Державного архіву Донецької області Н. Буценко (2004–2015 pp.) неодноразово зверталася до облдержадміністрації та Укрдержархіву щодо вивезення документів з т.з. «ДНР» у bezпечне місце □2, с. 203□. Не зважаючи на це, Укрдержархів та інші органи влади не здійснили

активних заходів щодо переміщення архівних документів на територію, підконтрольну українським військам.

Тільки 1 грудня 2014 р. вийшло доручення Прем'єр-міністра України № 1875/2/1-14 «Про вивезення документів архівних установ». Але на той час Донецьк повністю перебував під контролем незаконних військових формувань, у зв'язку з чим забезпечити евакуацію документів НАФ із зазначених міст було неможливо □2, с. 204–205□.

1 грудня 2014 р. відповідно до Постанови КМУ від 07.11.2014 № 595 Державний архів Донецької області перенесено в м. Костянтинівка, внаслідок чого він відновив свою роботу на території, підконтрольній органам державної влади України □2, с. 205□. Після переміщення архіву в ньому залишилось працювати лише 14 осіб із 58 співробітників □3□.

У Костянтинівці головними проблемами для архіву стали нестача приміщення, матеріальної бази та кваліфікованих кадрів. Спочатку архів займав 2 кімнати у приміщенні Костянтинівської райдержадміністрації. Згодом, почав орендувати ще 9 кімнат у різних частинах міста. Впродовж 2015 р. роботу відновили більше половини відділів архіву. На кінець 2015 р. в архіві працювало 18 осіб □2, с. 206–207□.

Відсутність документів НАФ суттєво змінила можливості використання інформації – у 2015 р. до архіву надійшло 335 запитів (для порівняння у 2014 р. – більше 2000), на які надано роз'яснення щодо неможливості їх виконання □4□.

У ході бойових дій або внаслідок окупації окремих районів Донецької області частину архівних документів (у тому числі документів НАФ) було безповоротно втрачено. Зокрема, під час захоплення будинків Маріупольської та Покровської міських рад сталися пожежі, що призвели до знищенння архівних документів та документів поточного діловодства міськвиконкомів, їхніх структурних підрозділів та інших установ □2, с. 206□. Були розграбовані архіви Донецького і Луганського обласних управлінь СБУ. Найбільш цінні документи цих архівів конфісковано ФСБ РФ і вивезено в Росію, інші – спалено або викрадено □5□. Крім того, з Донецька до Росії незаконно (без проведення експертизи і відповідного митного контролю) було вивезено архів письменників А. і Б. Стругацьких □6□.

Станом на 1 січня 2017 р. на території Донецької області, підконтрольної українській владі, існувало 38 архівних установ. Зокрема, 15 архівних відділів міських рад (Авдіївської, Бахмутської, Вуглегарської, Добропільської, Дружківської, Костянтинівського, Краматорської, Лиманської, Маріупольської, Мирноградської, Новогродівської, Покровської, Селидівської, Слов'янської, Торецької); 12 архівних відділів райдержадміністрацій (Артемівської, Великоновосілківської, Волноваської, Добропільської, Костянтинівської, Мар'їнської, Микільської, Олександрівської, Мангушської, Покровської, Слов'янської, Ясинуватської) та 12 трудових архівів (міст Маріуполь і Курахово; Бахмутського, Великоновосілківського, Волноваського, Добропільського,

Костянтинівського, Мар'їнського, Нікольського, Олександрівського, Мангушського, Слов'янського районів) □7□.

На непідконтрольній Україні території станом на 1 січня 2017 р. перебувало 24 архівних установи. Зокрема, архіvnі відділи Горлівської, Дебальцевської, Докучаївської, Донецької, Єнакіївської, Жданівської, Кіровської, Макіївської, Сніжнянської, Торезької, Харцизької, Шахтарської, Ясинуватської міських рад; Амвросієвської, Новоазовської, Старобешівської, Тельманівської, Шахтерської райдерждадміністрацій; трудові архіви Амвросієвської і Макіївської міських та Новоазовської, Старобешівської, Тельманівської, Ясинуватської районних рад □8□.

Фактичним зберігачем і розпорядником документів, що залишилися на непідконтрольній українській владі території, є Головне державне управління документаційного забезпечення і архівної справи ДНР (ГДУДЗАС ДНР) (начальник – Ірина Костенко) □9□. Основний масив документів НАФ України (бл. 2 млн. одиниць зберігання за 1784–2013 рр.), що залишилися на території т.з. «ДНР», зберігаються у Донецьку і в цей час адмініструються Державним архівом «ДНР», який був «створений» у червні 2015 р. □10□ і розпочав свою роботу в жовтні 2015 р. □11□. Одночасно із відновленням роботи архіву розпочався процес гармонізації архівних структур т.з. «ДНР» з архівною системою РФ. Про це свідчить декларування намірів створити в структурі ГДУДЗАС ДНР аналогічного російським архівам Державного архіву документів з особового складу. Планувалося, що цей архів зберігатиме документи по заробітній платі, по стажу роботи співробітників підприємств, у яких немає власників правонаступників □12□. На цей час доля означеного проекту невідома.

Система архівних установ у т.з. «ДНР» наразі має таку структуру: Державний архів ДНР; архіvnі відділи адміністрацій міст Харцизьк, Амвросіївка, Торез, Сніжне, Горлівка, Новоазовськ, Макіївка, Шахтарськ, Ясинувата, Кіровське, Жданівка, Єнакієве, Донецьк, Докучаєвськ, Дебальцеве, а також Старобешівського та Тельманівського районів □13□.

До цього ж у структурі Міністерства юстиції т.з. «ДНР» було створено Республіканський нотаріальний архів ДНР (керівник – Г. Зуєнко). Діяльність архіву полягає у постійному зберіганні документів, створених у процесі нотаріальної діяльності. В цьому архіві зберігаються документи більш ніж 172 фондоутворювачів з території усієї Донецької області, підконтрольної як українському уряду, так і уряду т.з. «ДНР» □14□. У березні 2016 р. Міністерство юстиції т.з. «ДНР» зобов'язало приватних нотаріусів України, що працювали на території т.з. «ДНР», передати згаданому архіву всі документи, створені в процесі нотаріальної діяльності □15□.

Таким чином сепаратистський рух на Донбасі та подальша російсько-українська війна призвели до фактичного розподілу архівних установ та архівних документів між Україною та т.з. «ДНР». Цей розподіл супроводжувався пошкодженням архівний будівель, знищеннем архівних

документів або їх вивезенням до РФ, погіршенням життя та умов праці архівістів і в майбутньому матиме суттєві суспільно-політичні наслідки.

Список використаних джерел та літератури

1. Донецький обласний архів захопили терористи. 04.07.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://gazeta.ua/articles/politics/_doneckij-oblajnij-arxiv-zahopili-teroristi/567943?mobile=true.
2. Буценко Н. Д. Доля архівних установ Донецької області в 2014–2015 роках: виклики часу / Н. Д. Буценко // Архіви України. – 2016. – № 5–6. – С. 197–215.
3. Рішення колегії Державного архіву Донецької області «Про підсумки роботи архівних установ області у 2014 році та завдання на 2015 рік» від 11 березня 2015 р. № 1.
4. Інформація про використання інформації документів державного архіву Донецької області у 2015 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: dn.archives.gov.ua/normbaza/info_ogr_grazhd_2016.doc
5. Архіви СБУ з Донецька і Луганська вивезли в Росію – Грицак. 02.12.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dt.ua/UKRAINE/arhivi-sbu-z-donecka-i-luganska-vivezli-v-rosiyu-gricak-192860_.html
6. Вивезення з України архівів Стругацьких є незаконним, – Мінкульт. 16.05.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zaxid.net/news/showNews.do?vivezenna_z_ukrayini_arhiviv_strugatskih_ye_nezakonnim_minkult&objectId=1351634
7. Архивные учреждения области по состоянию на 01.01.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dn.archives.gov.ua/arhoblas.htm>
8. Архивные учреждения области, оставшиеся на территории не подконтрольной органам государственной власти Украины, по состоянию на 01.01.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dn.archives.gov.ua/arhoblas.htm>
9. Костенко Ирина Александровна 04.10.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://myrotvorets.center/criminal/kostenko-irina-aleksandrovna/>
10. Постановление Совета министров Донецкой народной республики «О создании Государственного архива Донецкой народной республики» №10-52 от 03.06.2015 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://smdnr.ru/wp-content/uploads/2016/06/10-52.pdf>
11. Госархив возобновил работу в ДНР. 06.10.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://reporter.dn.ua/news/events/gosarkhiv_vozobnovil_rabotu_v_dnr/
12. В Республике планируют создать единый Государственный архив по личному составу. 06.10.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dnr-online.ru/v-respublike-planiruyut-sozdat-edinyy-gosudarstvennyj-arxiv-po-lichnomu-sostavu/>
13. Архивные учреждения Донецкой Народной Республики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ggudoad-dnr.ru/archival-institutions>

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Історичний факультет

Наукове товариство студентів

Рада молодих вчених

Шевченківська весна:

ІСТОРІЯ

*Матеріали XV Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів
та молодих учених «Шевченківська весна – 2017: Історія»*

Київ

2017

УДК 94(477)(082)

ББК 63.3(4Укр)я431

III88

Рекомендовано Вчену радою історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Протокол №7 від 23 лютого 2017 р.)

Рецензенти:

д.і.н., проф. Капелюшний В.П.

(Київський національний університет імені Тараса Шевченка)

д.і.н., проф. Мордвінцев В.М.

(Київський національний університет імені Тараса Шевченка)

Шевченківська весна – 2017 : історія : матеріали XV Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих учених. / Редкол.: проф. І.К. Патриляк (голова), ас. І.Г. Адамська (заст. голови), Е.В. Шатілов (віdp. редактор) – К., - 2017. – 260 с.

У збірнику вміщено матеріали XV Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих учених «Шевченківська весна – 2017: Історія», яка відбулась 16 березня 2017 р. в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. Збірник охоплює різні галузі історичної науки. Розрахований на студентів, аспірантів, викладачів вищої школи.

Редакційна колегія: Е.В.Шатілов (віdp. ред.); д.і.н., проф. І.К. Патриляк (голова), к.і.н, ас. І.Г. Адамська (заст. голови); к.і.н., ас. В.О.Пількевич, ,к.і.н. Ковбасюк С.А., д.і.н., проф. Капелюшний; чл.-кор. НАНУ, д.і.н., проф. В.Ф. Колесник; к.і.н., доц. Котлярев П.М., д.і.н., проф. О.В.Даниленко; д.і.н., проф. Машевський О.П.; д.і.н., проф. В.М. Мордвінцев; д.і.н., проф. А.Г. Слюсаренко; д.і.н., проф. В.В. Ставнюк; д.і.н., проф. Р.В. Терпиловський; д.і.н., проф. М.Г. Щербак.

© Наукове товариство студентів 2017

©Рада молодих вчених, 2017

© Колектив авторів, 2017

ISBN 978-966-171-783-9